

Vroege voorlopers

Ooit belicht vanuit drie invalshoeken de brede geschiedenis van de bloembollensector:

- Wat gebeurde er 25, 50, 75 of 100 jaar geleden?
- Een bijzonder boek uit de KAVB-bibliotheek.
- Een uitvinding die de sector sterk heeft beïnvloed.

De meeste bollen zijn weer geteld en vinden hun weg de wereld over. Groot of klein, rond of niet, de telmachine telt en dat doet hij snel. Maar wanneer werd het handwerk vervangen door een machine? Al voor de Tweede Wereldoorlog werd de basis gelegd.

Tekst: Arie Dwarswaard | Fotografie: René Faas

Een Polygoonfilmpje uit november 1949 laat fraai zien wat de nagelnieuwe telmachine voor verschil maakt in de pakkerij. Aan een tafel die volgestort is met leverbare tulpenbollen, staan zes personen bollen af te tellen en in een papieren zak te stoppen. Geen zwaar, maar wel geestdodend werk. En het kost ook nogal wat om dit door zoveel mensen te laten doen. En dan verschijnt de dan nog jonge Fred Cremer in beeld, die een machine heeft uitgevonden die per uur 30.000 bollen telt. Dit nieuws is zo indrukwekkend, dat niet alleen het Polygoonjournaal erover bericht, maar ook landelijke dagbladen. Waar het positieve meestal overheerst, moet de redactie van

de communistische krant De Waarheid toch de waarschuwende vinger opheffen. 'Maar is de vreugde er ook bij de sorteersers en sorteersers? Betekent voor hen zulk een machine, die het dagwerk van één arbeider die het dagwerk in één uur afkan, volgend jaar niet nog grotere werkloosheid?' Deze visie hield geen stand. Cremer kon de vraag nauwelijks aan en zeventig jaar later is dit staaltje van techniek nog steeds een van de pijlers van het bedrijf en van de bloembollenexport.

KORTE BERICHTEN

De vraag is of dit ook werkelijk de eerste telmachine is in de bloembollensector. Die vraag is met een eenvoudig 'nee' te

beantwoorden. In maart 1930 verschijnt er in het Kweekersblad een kort bericht dat er binnenkort een demonstratie gaat plaatsvinden van een in Lisse uitgevonden bollentelmaschine, die 12.000 bollen per uur kan tellen. Daarna blijft het stil. Tot drie jaar later er in het Weekblad voor Bloembollencultuur van 14 april 1933 een aankondiging staat van een demonstratie van een bloembollentelmaschine, die op 18 april wordt gehouden in het Krelagehuis. In de beschrijving van deze machine staat dat hij telkens tien bollen tegelijk aftelt, 500 per minuut en 30.000 per uur. Dat is evenveel als de machine van Cremer. Ook komt het principe sterk overeen met de naoorlogse telmachine.

Een week later is er een kort bericht in hetzelfde tijdschrift opgenomen. Daarin staat dat de demonstratie druk is bezocht. Het viel niet mee voor iedereen om de machine te bekijken. Initiatiefnemers van deze noviteit waren de heren M.J. Boomans, J. Verburg en W. van Aalst. Met zijn drieën richtten ze de Nederlandsche Bloembollentelmaschine op. Een vervolg op dit bericht blijft uit. Ook de twee andere vakbladen van de bloembollensector, de Hobaho en het Kweekersblad, schrijven niets over deze bijeenkomst. Evenmin is in het Haarlems Dagblad ook maar iets terug te vinden, terwijl het toch een drukte van belang was in het Haarlemse Krelagehuis. Nog eenmaal wordt er over deze nieuwe machine geschreven. In de uitgave van 11 augustus 1933 wordt melding gemaakt van een nieuwe pelmaschine. Aan het begin van dat artikel staat: '(...) een bollentelmaschine is onlangs gedemonstreerd, terwijl andere systemen voor een telmachine in studie schijnen te zijn.'

Daarna blijft het op het gebied van bollentelmachines stil tot november 1949. Vermoedelijk is de oorzaak hiervan de economische crisis, die in 1933 al voelbaar was en nog tot vlak voor de Tweede Wereldoorlog voortduurde. In die tijd hadden de meeste bloembollenbedrijven het moeilijk. Bovendien was arbeid goedkoop. Pas na de Tweede Wereldoorlog namen de loonkosten toe en werd het weer interessant om na te gaan denken over kostenbesparing op arbeidsintensieve processen. En zo kwam de Amsterdammer Fred Cremer met een door het Groningse constructiebedrijf Bouwman & Zn gebouwde telmachine op de markt. ♦